

Obrázky ze života

SVETLANA ŽUCHOVÁ

motto

Obrazy ze života M.

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.moto.cz

www.albatrosmedia.cz

motto

Svetlana Žuchová

Obrazy ze života M. – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2016

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

Obrázky ze života

SVETLANA ŽUCHOVÁ

Praha 2016

Přeložili Miluše Krejčová a Tomáš Krejčí

Tchovimu

„One life. Live it well.“

Holmes Place Praha

Noční práce

V nemocnici se nespí a nebdí podle slunce. Tak jako se v nemocnici v noci nespí, smí se v nemocnici spát přes den. Nikdo se nediví, když řeknu, že si na chvíli lehnu. Všichni si na chvíli leháme. Zavřu dveře a zhasnu světlo. Nejsou ještě ani čtyři hodiny, ale venku je zamračeno, a tak je brzy tma. Přikryju gauč bílou dekou, kterou se přikrývám jenom já. Na gauč si lehá kdokoli, kdo si na chvíli lehne nebo kdo tu v noci spí. Nedbáme na to a spíme ve společných peřinách, které jsou teď srolované v odkládacím prostoru pod gaučem. Spím bez polštáře, ale polštář si někdy dávám za záda, když si na gauči čtu a opírám se o zeď. To si ho pak vložím za záda a občas z něj cítím vůně jiných lidí. Když si někdy večer lehám na tenhle gauč do erárních peřin, nedbám na stopy, které na nich zanechali kolegové. Jsem vždycky hodně unavená a lehla bych si kamkoli. Jako při dlouhých cestách autobusy mezinárodních linek, kdy si někteří cestující lehají do uliček mezi sedadly. Ane-

bo na letišti, kdy lidé vyčerpaní časovými posuny a suchým vzduchem na palubách letadel polehávají na podlaze v odletových halách. Ospalost je někdy tak naléhavá, že lidé odloží hygienické návyky a lehnou si, kde je zrovna místo.

Časem jsem se ale přece jen naučila několik pravidel. Na rozdíl od interkontinentálního letu není noční služba výjimečná situace. Když nás bylo na oddělení málo, sloužili jsme i každý třetí den. Při prvních službách jsem se chovala jako pes, který si lehne kdekoli. Prý než si pes lehne, několikrát se otočí. Údajně je to pozůstatek z dob ve stepi, kdy si musel před ulehnutím připravit místo ve vysoké trávě. Při prvních službách jsem si na podlahu místnosti rozložila spací pytel, lehla si na něj a přikryla se dekou. Někdy jsem si lehala oblečená, abych neztrácela čas, kdyby v noci zazvonil telefon. Ráno jsem lůžko neskládala, abych si na něj mohla lehnout i přes den. Nesprchovala jsem se, jenom jsem si nad umyvadlem na dámských toaletách vyčistila zuby a opláchla obličej. Jsem zvyklá často si mýt vlasy a v den po službě jsem se cítila špinavá. Neumyté vlasy byly na pohmat nepoddajné. Paní uklízečka, která nám chodí každé ráno vytírat podlahu, srolovala můj spací pytel i s dekou do kouta místnosti

a zespoda bylo vidět na umělém černém materiálu prach a vlasy ze země. Zvedla hrnek s nedopitým čajem, který byl ještě od večera na zemi u mého lůžka, a postavila ho i se zbytkem studeného čaje a čajovým sáčkem na stůl. Čajový sáček z hrnku nikdy nevyndávám, aby byl silnější. Přestože mě lidé upozorňují, že do čaje se potom vyluhují i tříslloviny, vyzkoušela jsem si, že zelený čaj má silnější povzbuzující účinky, když v něm sáček zůstane.

Když jsem takhle sloužila i několikrát do týdne, byla jsem každý den buď po službě, nebo před ní. Buď špinavá a nevyspalá, nebo opatrná, abych se dobře vyspala i na zítřek. Všechno jsem plánovala podle toho, jestli sloužím, budu po službě nebo před službou.

Proto jsem si stanovila pravidla, aby se ze služeb stala součást života a nenarušovaly tok času. Z nepravidelnosti se musela stát součást vzorku. Domluvila jsem se, že ve službě můžu spát v místnosti s gaučem. Vždycky mě překvapovalo, že i psi chápou, že ležet na vyvýšeném místě je lepší než ležet na zemi. Psům by to přece mohlo být jedno, jsou zvyklí lehat si na stepní trávu. Psi přece přirozeně nesedí na židlích a nekladou věci na stůl, jejich život se odehrá-

vá na zemi. A přece i pes, který žije v bytě, dává přednost ležení v křesle nebo na gauči. Přestože má na zemi měkké místo k ležení, i pes chápe, že lepší je ležet někde nahoře než v pelechu na zemi. Prý je to pradávný biologický archetyp, že výše je lepší než níže. Proto jsem se dohodla, že smím sloužit v místnosti, v níž je postel. Přestože spací pytel byl měkký a teplý, vstávat z postele je méně únavné než vstávat ze země.

Druhé pravidlo, které pečlivě dodržuju, je každodenní sprchování. Ráno si radši přivstanu, třebaže ve službě se někdy počítá každá minuta spánku. Navzdory tomu se radši budím o chvíli dřív, vezmu telefon i ručník a odemknu sprchy, které jsou na chodbě. Z místnosti, v níž spím, přecházím pouze v teplácích a bosá chodbou a někdy potkám kolegy, kteří ráno přicházejí do práce. Ale v nemocnici se tomu nikdo nediví. Jsme zvyklí vidět se s otiskem polštáře na tváři nebo v bílých pantoflích na bosých nohou. Ve sprše za sebou zamknu, protože sprchy slouží všem, kteří ráno vstávají po službě. Osprchuju se jako každý den. Dbám na to, abych žádný úkon nevynechala a celý den mi potom nechyběl. Oholím si nohy, umyju vlasy šamponem i kondicionérem, utřu se a použiju deodorant. Zvykla jsem si

nosit do služby šaty na převlečení. To je další věc. Do služeb chodím v kalhotách, které se dají v noci rychle obléct, ale po službě si někdy obléknu punčochy a sukni. Začíná nový den, jsem osprchovaná a mám na sobě nové oblečení. Nemaluju se, ale kdybych se malovala, udělala bych to.

Dodržování těchto pravidel mi velmi pomohlo. Uvědomila jsem si, že jsou prvořadá a je zapotřebí na ně pečlivě dbát. Někdy, když je služba špatná a téměř celou noc nespím, zvažuju, že se ráno neosprchuju. Přece se však vždycky přinutím a věnuju chvíli ranímu rituálu. Dosud jsem měla štěstí, zatímco jsem byla ve sprše, telefon nikdy nezvonil. Telefon musím mít ve službě vždycky s sebou a za každých okolností ho musím zvednout. Při sprchování pokaždé spěchám a odhaduju, v kterém okamžiku by bylo zvonění nejhorší. Nejhorší by bylo, kdyby telefon zazvonil, když mám na vlasech šampon, protože s pěnou na hlavě bych ze sprchy vyběhnout nemohla. Doteď se to však nikdy nestalo, vždycky jsem měla dost času spláchnout z těla a vlasů pěnu, utřít se, dokonce se i obléct. To však neznamená, že se to jednou nestane a nebudu muset improvizovat. Koupila jsem si i malý fén, abych si mohla vlasy vysušit. S mokkými vlasy jsem už jednou utíkala na ambu-

lanci, ale to až tolik nevadí. V nemocnici je teplo, topení je nastavené na nejvyšší stupeň.

Při službách jsem dlouho nemohla vůbec jíst. Noční služby jsou nejlepší redukční dieta. Po službě jsem vždycky měla minimálně o kilo míň. Druhý den se mi však točila hlava a byla jsem ospalá nejen z nedostatku spánku, ale i z hladu. Když jsem vstala od stolu, zatmělo se mi před očima a musela jsem se rychle předklonit, abych získala rovnováhu. Když jsem přece jen jedla, bylo to hlavně pečivo, někdy rohlíky, jindy povidlové taštičky nebo buchty balené po šesti. Jedla jsem v divných časech, které nebyly určené na jídlo, někdy i v noci, když mě vzbudilo zvonění telefonu. Oblékla jsem se, a než jsem odběhla na ambulanci, ukousla jsem si kousek buchty. Potom jsem začala dbát na to, abych obědvala, svačila a večeřela. Nutím se, abych šla v době oběda před službou aspoň do jídelny na teplé jídlo, a večer si občas objednáám pizzu. Když má Oto čas, přijde za mnou a přinese jídlo z čínského bufetu. Přinese i lahev vody, abych kromě zeleného čaje pila i jiné tekutiny. Mám na stole lahev minerálky a připomínám si, že musím dodržovat pitný režim.

~ ~ ~

Tato pravidla pečlivě dodržuju jako stárnoucí člověk, který jde každé odpoledne na zdravotní procházku. Důležité je jít bez ohledu na počasí podle hesla, že neexistuje špatné počasí, je pouze špatné oblečení. Při dešti je třeba vzít si deštník a v zimě ušanku, důležité je jít. Když máma žila sama, zapsala se na univerzitu třetího věku a na přednášky chodila i tehdy, když ji téma zrovna nezajímalo. Stačí si jednou poležet o něco déle a z výjimky se stane zhoubné pravidlo.

Dlouho jsem vyznávala i pravidlo, že nespím přes den. Ve dne se bdí a v noci se spí, jinak člověk neví, jestli má spát nebo bdít. Po celonoční cestě autobusem je lepší být celý den jako mátoha a počkat do večera. Tohle pravidlo jsem ale při dlouhých víkendových službách opustila. V nemocnici se nebdí a nespí podle slunce, a když jsem se ani následující noc nemohla vyspat, naučila jsem se lehat si i ve dne. O víkendové službě je zapotřebí využít ke spánku každou chvíli. Zavřít dveře, zhasnout světlo, telefon položit k hlavě a na chvíli si lehnout.

Takhle se noční služby i dny po službách začlenily do každodennosti. Staly se součástí tkaniny. Tkanina je sice občas na pohmat drsná, ale aspoň v ní

nejdou díry a uzly. Čemu se však nelze vyhnout, je únava. I únava je součástí běžného života, a tak jako prý Eskymáci mají mnoho slov na pojmenování různých druhů bílé, naučila jsem se rozlišovat různé formy únavy. Nejen únavu z tělesné námahy a únavu z přemýšlení. Únava je někdy spíš tělesný pocit. Potí se mi dlaně a cítím, jak mi bije srdce. I když se ráno osprchuju a převleču do čistého, cítím se špinavá a někdy mě bolí svaly i kůže. Jindy jsem unavená takovým způsobem, že mě při pohledu do stran bolí svaly pohybující očima. Někdy se únava projevuje neutišitelným hladem, někdy mám pocit, jako bych měla v žaludku písek. Občas se nesoustředím, ale někdy se mi díky únavě naopak přemýšlí snadno. Někdy podupávám nohou, přecházím z místa na místo, jindy mi všechno vadí a všechno mě dráždí. Cestou na zastávku autobusu mi vadí lidé, co zcela každodenně krácejí přede mnou. Nikdo se mi neplete pod nohy, mám kolem sebe dost místa, můžu zrychlit krok. Navzdory tomu bych nejraději do každého narážela a odstrkovala každého z cesty. Kleju a používám silná slova. Nejlepší je únava, která je jako nepřekonatelná ospalost. Tedy tahle únava je nejlepší, když mám možnost spát. Trvalo mi dlouho, než jsem objevila jednoduchou zákonitost, že na hlad je nejlepší jídlo a na únavu spánek.

Dlouho jsem se snažila zahánět únavu pohybem, soustředěním, jídlem nebo kávou. Chvilí fungoval zelený čaj. Potom jsem zjistila, že spánek je proti únavě nejúčinnějším prostředkem. Takováhle únava je na nočních službách to nejhezčí. Skoro bych řekla, že vedle peněz sloužím noční služby především kvůli této únavě. Když si pak konečně lehnu, zavřu oči a jediné, na čem záleží, je spánek. Všechno ostatní zmizí, nic není důležité. Myslím, že bych usnula, i kdyby kolem mě hořelo, přestože – samozřejmě – nikdy nehoří.

Kromě únavy je na nočních službách příjemná intimita, která se pojí s noční prací. Více ji cítím v zimě, kdy se brzy stmívá. V létě je na ni třeba čekat do setmění, ale potom je stejná. Na odděleních se rozsvítí, ale chodby nemocnice jsou tmavé. Většinu dveří zamknou a všude se lze dostat pouze s klíčem. V některých místnostech je tiše puštěné rádio a na počítačích se někteří dívají na filmy. Každý máme svoje úkoly, které plníme v souhře výrobní linky, kde každý zná svůj drobný pohyb, ale řetězovým pohybů vzniká hezký výrobek. Na shledanou, zdravíme se navzájem, protože víme, že se tu noc ještě uvidíme.

~ ~ ~

Někteří věří pověře, že popřát si klidnou službu přináší smůlu a práci v noci. Nic vám nebudu přát, říkají někteří s vševědoucím úsměvem. Někdy si připomeneme, že je úplněk, námraza, státní svátek. Všechno může ovlivnit, kolikrát se v noci potkáme, třebaže každá noční služba je jako loterie a nedá se předvídat.

Jsem ranní typ. Skřivánek, nikoli sova. Dokud jsem nesloužila, vstávala jsem svěží brzy ráno. Budívala jsem se s očekáváním, v podstatě s radostí z nového dne. Málokdy jsem potřebovala budík. Samozřejmě se mi občas nechtělo vstávat, ale snadno jsem se překonala a noční ospalost se rychle rozplynula v denních činnostech. Když teď několik dní nesloužím, postupně se vrátím ke svému přirozenému rytmu. Oto je naopak noční pták, typická sova. Uléhá nad ránem a ráno by spal až do oběda. Ale moje citlivost na denní dobu se nočními službami úplně setřela. Vždycky jsem spala dobře, nespavost jsem neznala. A teď usnu kdykoli, v mezerách mezi úkoly a činnostmi. Spánek je přestávka v bdění, bdění je přestávka ve spánku. Budím se v různou denní dobu, za světla i za tmy. Někdy si i přes den v práci na chvíli lehnu. Zavřu dveře, zhasnu světlo a gauč přikryju bílou dekou, protože přes den jsem citlivější a chci

ležet ve svém. Lehnu si oblečená a během chvilky spím. Mám talent na spánek. Občas se mi okamžitě zdá živý sen. Můj mozek musí dohánět tvrdý spánek, spím tedy intenzivně. Potom se budím při zvonění telefonu nebo klepání na dveře, když mě kolegyně upozorňuje, že je čas vrátit se do práce. Budím se rychle a někdy hned nevím, kde jsem. Spávám v různých místnostech, s různě uspořádaným nábytkem a při různých příležitostech, a chvilku trvá, než se zorientuju. Obouvám se, češu a dívám se do zrcadla. Někdy mám na tváři obtisknutou pokrývku, na níž jsem ležela. Na první pohled je vidět, že jsem spala. Otisky zůstávají na obličeji dlouho, nedají se smýt. Podávám komusi ruku a něco říkám, zatímco mám na tvářích otisky příkrývky. Kolegyně se na mě spiklenecky usmívá a potichu se mě ptá, jestli mi má uvařit kafe. Věří na vitaminy a ptá se, jestli nechci béčko nebo hořčík. Vždycky jí odpovím, že raději kokain. Je to takový náš vtip.

Při nočních službách a ve dnech po nich zaniká rozdíl mezi ránem a večerem. A když několik dní nesloužím, začnu znovu objevovat vlastnosti každé části dne. Dokonce si jich teď všímám víc než předtím, kdy byly samozřejmé. Dokážu si uvědomovat atmosféru rán, která se vlévá do dopoledne

a vrcholí polednem. Vnímám, jak den odpoledne klesá k dlouhé cílové rovině, kdy se většina lidí vrací domů z práce. A jak se mění síla světla a tma zpomaluje svět. Kdysi tma svět zrychlovala. Ve tmě často působil alkohol a nikotin, ve tmě se uzavíraly nejdůležitější smlouvy, nejrychleji jsme kráčeli z místa na místo, abychom do svítání všechno stihli. Teď se snažím všechno stihnout do setmění, protože si cením večerů, kdy si smím po setmění lehnout. Někdy ležím a nechci spát, abych si vychutnala večer a noc. V mé mysli se večer mění v noc v deset. Většinou se snažím bdít, ale usnu a noc zmeškám. Oto si jde lehnout mnohem později. Někdy se vzbudím, když vyjde z koupelny a obléká se u postele. Podívám se na mobil, který si na noc nechávám na nočním stolku, a vidím, že jsou dvě hodiny ráno. Občas mám chuť vstát a tvářit se, že už je den. Ale naučila jsem se vážit si spánku a většinou hned zase usnu. To je další věc, kterou mám na nočních službách ráda. Naučila jsem se všímat si členění dne. Stejně jako mě moje zahrada na balkoně učí všímat si opět ročních období. Protože největší radost mi tohle léto dělá moje zeleninová zahrada.

Pohyb

Včera večer jsme si šli s Otem zaběhat. Koupili jsme si nové boty. Mají velmi tenkou podrážku. Je to nový trend v běžecké obuvi. Jako by běžec běžel bosý. Nejlepší je prý běhat úplně naboso. Při běhu po šterku z toho však můžou bolet chodidla. Kromě toho může člověk šlápnout na něco ostrého a poranit si nohu. My s Otem však běháme na běžeckém pásu ve fitcentru. Tam, kde bydlíme, bychom museli běhat kolem bloku domů nebo podél frekventované silnice. Proto chodíme radši do fitcentra a běháme na pásu, kde si můžeme navíc nastavit rychlost i změřit uběhnutou vzdálenost. Když jsme se dočetli o běhání naboso, zkoušeli jsme běhat bosi nebo jen ve froté ponožkách. Vždyť guma běžeckého pásu je hladká, můžeme si být jistí, že nešlápneme na nic nebezpečného. Už po chvíli nás však začala pálit chodidla a po čase se na nich vytvořily puchýře. Nejdřív jsme si říkali, že bolest chodidel patří k věci a že je pouze třeba vydržet. Předpokládali jsme, že je to

náš nezvyk, kůže musí na místech, kde se dostává do kontaktu se zemí, zhrubnout, a možná nám taky musí zesílit některé svaly. Ale už po několika minutách běhu byla palčivá bolest při každém kroku tak silná, že jsme doběhli jen s vypětím všech sil a po běhu jsme stěží mohli chodit. Když jsme si sundali ponožky, na spodní straně chodidel jsme měli ploché puchýře. Proto jsme se nakonec rozhodli koupit si tento nový druh běžeckých bot. Jejich podrážka je tak tenká, že pouze chrání nohu před poraněním, ale při běhu se zapojují stejné svaly, jako by běžec běžel naboso. Boty mají pět prstů, jako rukavice na nohy. Dost těžko se obouvají a přezouvání nám trvá déle než do běžných tenisek. Někteří běžci je nosí bez ponožek, ale nechtěli jsme je propotit, proto si do nich obouváme stejné pětiprsté ponožky. Při běhu v takovýchto botách se prý trénují jiné, do té doby nepoužívané lýtkové a stehenní svaly a zpevňuje se klenba. Běžci se prý může zmenšit noha a začne si kupovat menší boty. Nohy se nám sice zatím nezmenšily, ale lýtka nás po běhu bolí více. Já jsem si koupila modré, Oto černé. A včera jsme je byli vyzkoušet. Vytřela jsem si při běhu hlavu a už jsem nemusela myslet na mámu.

~ ~ ~

Běhat jsem začala někdy potom, co umřela máma. Do té doby jsem často plavala. Plavala jsem v dvou-
dílných plavkách a nosila jsem plavecké brýle, ale
i tak jsem měla oči červené od chloru. A ještě dlou-
ho po plavání jsem měla kolem očí otisky brýlí. Na
plovárně jsem si nesusila vlasy a často jsem chodila
s mokrou hlavou. Když jsem cestovala na víkendy
za mámou do Bratislavy, trávila jsem na plovárně
většinu dne. Chvíli jsem plavala, pak jsem si sedla
na tribunu k bazénu a četla si. Jakmile se oteplilo,
rozprostírala jsem si ručník na kachličkách terasy
u bazénu a sedávala jsem tam. Někdy ještě pofukoval
větrák a musela jsem si přes ramena přehodit tričko,
ale kachličky bývaly později teplé od slunce. Když
jsem si lehla na záda, i přes ručník mě hřály. Z dru-
hé strany bazénu patřil k plovárně kousek trávníku
a někteří lidé si rozkládali deky a ručníky na trávě.
Ale než jsem na plovárnu přišla, byl trávník většinou
už plný lidí, takže jsem našla místo jenom na terase.
U bazénu otevřeli i bufet, v němž jsem si k obědu
kupovala smažený sýr s opékanými bramborami
nebo zákusek a kávu z automatu. I v práci si kupuju
kávu z automatu. Mohla bych si dělat kávu do své-
ho hrnku jako většina kolegyň, ale mně sladká káva
z automatu chutná. Na plovárně jsem vždycky upla-
vala deset bazénů a potom si sedla na ručník a četla

jsem si. Uplavat deset bazénů znamenalo přeplavat desetkrát tam a zpátky, takže jsem vlastně uplavala dvacetkrát celou délku padesátimetrového bazénu. Po uplavaném kilometru jsem se vždycky předklonila, abych si protáhla svaly na stehnech. Špičkami prstů jsem se dotkla země a chvíli jsem cítila napětí na zadní straně nohou. Pak jsem se postavila zády ke zdi a horní polovinou těla jsem se ke zdi otočila obličejem, abych si protáhla záda, nejdřív napravo, potom nalevo. Když jsem vylézala z bazénu, postavila jsem se na jednu příčel hliníkového žebříku až úplně na špičky prstů a celou váhu těla jsem přenesla na paty, abych pocítila napětí v lýtkách. Ve Vídni jsem nikdy nechodila plavat a v sobotu po celém týdnu a po cestě vlakem jsem mívala svaly ztuhlé a bolavé. Ale po prvním uplavaném kilometru a po takovémto krátkém cvičení napětí povolilo a cítila jsem se pružná a ohebná. Někdy jsem si taky sedla na ručník s nohama nataženýma před sebou a hlavu jsem si položila až na kolena. Nikdy jsem příliš nesportovala, ale jsem ohebná a nebylo to pro mě těžké. Potom jsem četla vleže na břicho, dokud mě nerozbolela záda. Zase jsem šla plavat nebo jsem si v bufetu koupila jídlo.

~ ~ ~

Mobil jsem tehdy nenechávala zamčený ve skříňce, ale nosila jsem ho s sebou k bazénu. Párkrát za den jsem poslala mámě esemesku a chvíli jsem čekala, jestli mi odpoví. Kolem oběda jsem mámě i zavolala. Někdy to sice nezvedla, ale věděla jsem, že kdyby se něco dělo, z nemocnice by zavolali. Zatímco jsem plavala, nechávala jsem si telefon přikrytý ručníkem na okraji bazénu a při plavání jsem se snažila občas se podívat, jestli tam ještě je. Možná jsem měla jen štěstí, ale telefon mi nikdy nikdo neukradl, ani z nemocnice mi na plovárnu nikdy nevolali. Tak kolem třetí jsem z plovárny odešla a znovu šla navštívit mámu. Do nemocnice jsem přicházela s ještě vlhkými vlasy a otlaky od brýlí kolem očí. Vy jste byla zase plavat, vítaly mě sestřičky při vstupu na oddělení. Máma si toho už tehdy nevšímala, třebaže kdysi by jistě nezapomněla připomenout, že je zima a prochladnu. Ty chodíš takhle s mokrou hlavou, řekla by. Sestřičky si o mě nedělaly starosti. Jistě si myslely, že jsem mladá a plná sil, proč bych nechodila s mokřými vlasy. Už mě znaly, takže mi jen pokynuly, abych šla rovnou do mámina pokoje. Nemusela jsem se u nich zastavit a nahlásit se. Na oddělení, kde máma ležela, byla většina těžce nemocných pacientů hospitalizovaná dlouho a sestřičky znaly téměř všechny příbuzné.

Odpoledne roznášely pacientům kávu a vždycky se ptaly, jestli mají nalít i mně. Byla to instantní káva bez kofeinu, dostala jsem malý červený hrneček a do kafe jsem si nalila i trochu mléka. Chodila jsem za mámou jako do cukrárny. Příbuzní vcházeli do pokojů a vycházeli z nich, někteří na chvíli otvírali okna, ale opravdu jen na chvíli, aby se vyvětralo, ale nebyla zima. Ke konci byla máma na pokoji sama, ale když ji přijali, ležela na vedlejší posteli starší paní. Pod klíční kostí měla do těla zavedený port, takže jí zpod noční košile vycházela průsvitná hadička. Byla napojená na malý přístroj, který do portu v pravidelných intervalech dávkoval lék. Při každé dávce přístroj tiše zašuměl jako metronom. Mámina spolubydlící vypadala zdravější než máma. Sice taky nemohla vstávat, protože dávkovač léku měla připevněný k rámu postele, ale často seděla, popíjela kafe od sestřiček a povídala si s manželem, který za ní chodil každé odpoledne. Nevím, jestli ji později propustili nebo přestěhovali na jiný pokoj, protože po čase byla máma na pokoji sama a i druhou postel sestřičky z pokoje odstěhovaly.

Odpoledne po plavání jsem měla obvykle lepší náladu než ráno. Studená voda i pohyb mě aktivovaly. Máma se naopak odpoledne cítila hůř. Dnes už vím,

že těžce nemocní lidé jsou večer a v noci často zmatení a neklidní. Máma i při rozhovoru usínala nebo se – naopak – nedala uklidnit. Pokoušela se vstávat z postele, přikazovala mi, abych jí podala oblečení, a říkala, že je čas jít domů. Její slabý hlas zněl rozzlobeně a v tom hněvu byla úplně stejná jako kdysi. Tón rozzlobeného hlasu si zachovala, byl asi uložený hluboko v jejím mozku, tak hluboko, že ani těžká nemoc se k němu nedostala a nevymazala ho. Pojď, musíme si pospíšit, drmolila. Rychle mi podej punčochy, je čas jít. Pokoušela se přehodit nohy přes pelest postele a posadit se, přestože neměla sílu, aby se zvedla. Někdy šmátrala rukama po příkrývce, jako by drobnými pohyby odstraňovala drobky. Zpočátku jsem jí domlouvala, opakovala jsem, že domů jít nemůže, a snažila jsem se jí nabídnout sklenici s vodou, abych její pozornost zaměřila na něco jiného. Později jsem mámě jen držela ruce a vyslovovala věty klidným hlasem. Snažila jsem se ji utišit, ale často se mi to nedařilo, a když přišla sestřička, přidala mámě do infuze lék na uklidnění. Ani ty léky však moc nezabíraly. Poznamenal to i doktor při našem rozhovoru. Že dávají mámě tiapridal, ale přesto se jim nedaří tlumit neklid, takže někdy musí přistoupit k omezení. Tehdy jsem vůbec nevěděla, co je to tiapridal, a kdybych dnes nepracovala na

neurologii, určitě bych si název léku nezapamatovala. Dneska hlavně z nočních služeb vím, že tiapridal se dává zmateným a neklidným pacientům. Paní doktorka rozepíše do dekurzu tiapridal, jednu až dvě ampule při noční zmatenosti, až do tisíce miligramů denně. Nevím, kolik tiapridalu máma dostávala, sestřička vždycky jen něco nastavila na monitoru, jistě měla pokyny od lékaře. Ale máma se málokdy utišila. Když jsem z nemocnice odcházela, často jsem se nemohla s mámou ani rozloučit, protože vnímala jen zastřeně a opakovala, ať jí pomůžu, že si vezme jenom kabát a hned půjdeme. Sestřičky mi někdy říkaly, že se později uklidní a možná bude lepší, když půjdu. V sobotu jsem se vždycky vrátila do mámina bytu a v troubě jsem si zapekla dvě housky se sýrem. Každou sobotu jsem večeřela dvě zapečené housky se sýrem, protože to bylo rychlé jídlo, po kterém nezůstávalo moc nádobí. Nůž a talíř jsem opláchla pod tekoucí vodou a nechala okapat vedle dřezu. Máminu kuchyň jsem neznala, a ani se mi nechtělo vymýšlet k večeři něco jiného. Potom jsem ležela na gauči a dívala se na televizi, protože ve Vídni jsme televizor nikdy neměli a v mámině bytě jsem stejně neměla co dělat.

~ ~ ~

Dneska mě někdy překvapuje, s jakou lehkostí jsem to nesla. S umíráním jsem neměla žádné zkušenosti. V naší rodině nikdo nikdy neumíral. Otec zemřel ze dne na den při železničním neštěstí, když mi ještě nebyly tři roky. Na otce ani na jeho smrt si nepamatuju. Otec byl o téměř patnáct let starší než máma a jeho rodiče umřeli dřív, než jsem se narodila. Otec prý cestoval z Prahy a vlak vykolejil na trase Praha – Poprad. Bylo to známé vlakové neštěstí a máma prý měla schované výstřižky z novin, v nichž o něm potom psali. Otec byl učitel stejně jako máma, poznali se na gymnáziu, kde máma učila španělštinu a otec matematiku a zeměpis. Gymnázium je tam dodnes, u hřbitova a evangelického kostela. Já jsem na gymnázium nešla i proto, že v té době tam máma ještě učila, a v našem městě jiné gymnázium nebylo. Proto jsem šla na obchodní akademii, třebaže s obchodem jsem nikdy nechtěla mít nic společného a škola mě moc nebavila. Ale chodit na gymnázium, kde pracovala máma, jsem nemohla. Přestože máma později z gymnázia odešla, otevřela si obchod a španělštinu doučovala už jen soukromě v naší jídelně. Stejně je gymnázium na nic, říkála máma, po gymnáziu nemůžeš nic dělat, na obchodní akademii se aspoň něco naučíš. Teď lituju, že jsem nešla na zdravotní školu, ale to jsem

tehdy nemohla vědět. O otci mi máma říkala, že se málem stal zástupcem ředitele. Otec spolu s kolegy z jiných středních škol pracoval na nových učebnicích zeměpisu a byl v redakční radě pedagogického časopisu. I ten den jel do Prahy na zasedání redakční rady a cestou domů vlak vykolejil. Máma obvykle poznamenala, že kdyby se do všeho nepletl a nechtěl dělat kariéru, tak by se to nestalo. Kdyby se necpal do redakčních rad a vykašlal se na učebnice, mohl spokojeně učit jako všichni ostatní a dodnes by žil.

Když máma umřela a lidé mi projevovali soustrast, někteří říkali, že nejvíc bolí smrt rodiče, který odejde poslední. Odejde, říkali taktně. Nepoužívali slovo umře. Lidé se pochopitelně snažili být taktní, ale někteří poukázali na to, že jsem teď sirotek. Jako by chtěli říct, že mámina smrt je zvlášť bolestivá, protože už nemám ani otce. Kdoví jak by to bylo, kdyby otec tehdy neumřel. Kdyby se, jak říkávala máma, nepletl do věcí, do nichž mu, podle mámy, nic nebylo. Do zbytečností, jako je příprava učebnic a vydávání vědeckého časopisu. A kdyby neumřel, jak lidé často říkali, v nejlepších letech. Otec byl skoro o patnáct let starší, a kdoví kdy by umřel, kdyby tehdy neseděl ve vlaku, který na trase Pra-

ha – Poprad vykolejil. Samozřejmě to nelze vědět. Kdyby bylo kdyby, byli bychom v nebi, mávli by lidé rukou. Chtěli by tím říct, že teď nemá smysl se tím zaobírat. Já jsem však na to po mámině smrti myslívala. Myslívala jsem na to, když někteří známí dávali najevo, že to mám teď těžké. Že jsem sirotek. Já sama jsem to nepovažovala za zvlášť podstatné. Třebaže je pravda, že v mém věku má ještě většina lidí oba rodiče. Máma se nedožila ani vnoučat, i to několik lidí připomnělo. S Janutem jsme o dětech nikdy nemluvili a máma umřela dřív, než jsem poznala Ota. A kdoví jestli by otec vůbec ještě žil. Kdyby se nepletl do vydávání učebnic a časopisů a nezemřel v nejlepších letech, ty nejlepší roky by netrvaly navždy. Existuje tisíc chorob, kterými by mohl otec později onemocnět, a na mnohé z nich by mohl umírat. Takhle jsem si otcovu smrt nepamatovala. Nepamatovala jsem si, jak se máma o vykojeném vlaku dozvěděla, ani jak mě prý vzala k dětské doktorce a ptala se jí, jestli mi to má povědět. Dětská doktorka údajně řekla, že jsem naštěstí ještě malá a máma si nemusí dělat starosti. Že je třeba dodržovat každodenní rituály, večerní koupání, čtení před spaním a totéž kakao k snídani. Řekla, že v mém věku není nic víc třeba a máma se nemusí znepokojovala. A měla zřejmě pravdu. Otcovu smrt

jsem tedy přežila bezbolestně a bylo to vyřízené jednou provždy. Nemusela jsem si dělat starosti, bát se o otce a vidět ho umírat.

Moje zkušenosti s umíráním byly tedy velmi omezené. Četla jsem pár knih a viděla pár filmů o příbuzných, kteří celé dny seděli u umírajícího v nemocnici a drželi ho za ruku. I proto jsem se potom obávala, co si o mně myslí sestřičky na oddělení, kde máma ležela. Když jsem za mámou chodívala jen o víkendech, a i tehdy jsem trávila vlastně většinu času na plovárně. Nedožadovala jsem se rozhovorů s ošetřujícím lékařem a přicházela jsem na návštěvu s mokkými vlasy a otlaky od plaveckých brýlí. Kromě několika knih a filmů jsme však s umíráním neměly žádné zkušenosti. Ani já, ani máma. V naší rodině se neumíralo. Otec zemřel z dne na den v nejlepších letech. A babička umřela velmi stará, poté co si zlomila stehenní kost. Podle rentgenového snímku prý měla těžkou osteoporózu, ale doktor mámě řekl, že u žen jejího věku je to normální. Zakopla o roh koberce, který byl na parketách v předsíni, a upadla na zem. Stihla se ještě zachytit stolku s telefonem, takže dopadla lehce. Prý se asi pokoušela vstát, a když to nedokázala, sama si zavolala sanitku. Po operaci dostala zápal